

PAMINKLINIS AKMUO A. GALDĖKA TIEVIŠKIE — GĖRŠĖNŲ KAIMĖ.

DAILININKS GALDĖKS ADUOMS... VARGĖE AR BOVA LIETOVUO TĖIK KALBŲ PASAKYTA, STRAIPSNIU PARASYTA APLE ŠIOU PASAULIE ŽĖNUOMA ŽEMAITI DAILININKA KAAP PREITA RODĖNI, KAA MĖNIEJUOM DAILININKA 100 METU SOKAKTI.

GALDĖKS ADUOMS GĖMĖ 1893 METU SPALĖ 18 DĖINA KRETINGUOS APSKRĖTĖIS (DABAA SKOUDA RAJUONS) MUOSIEDĖ PARAKVĖJĖS GĖRŠĖNŲ KAIMĖ. 1975 METAAS BUOSTUONĖ BOVA IŠLEISTA MUONUOGRAFĖJĖ "ADOMAS GALDIKAS". PASKLAIDYKEM ANOU IR ARTIAU SOSĖPAŽINKEM SO DAILININKO.

"GRUO DŪDELĖ". LĖNUORAIŽINYS.

"Adomas, baigęs pradžios mokyklą Mosėdy, išvyko į Liepojos gimnaziją. Ją baigus, kilo profesinio pasiruošimo klausimas. Namiškiai, kartu su dėde kun. P. Karevičiumi, buvo linkę, kad Adomas pasirinktų praktišką mokslą — inžineriją... Bet jaunuolis jį netraukė. Jis svajojo būti dailininku. Galdikų giminaitis Gurauskas turėjo tarnybą Petrapilio universitete; atvažiavęs atostogų, jis atsilankė pas Galdikus. Išgirdęs apie Adomo norą pasirinkti dailininko kelią, pasiūlė apsigyventi pas jį Petrapilyje ir stoti tenai į meno mokyklą. Adomas, nuvykęs į Petrapilį 1912 m., sužinojo, kad barono A. Štiglicco (Stieglitz) talkomosios dailės mokykla esanti aukšto lygio, duodanti gabliams mokiniams stipendijas, o ba-

gustus siunčianti į užsienį.

Štiglicco talkomosios dailės mokykloje A. Galdikas specializavosi oforte. Pastarasis vos nenuvarė jo į kapus. Ofortą dirbant, reikia naudoti nuodingą skystį. Per techniko neapsižiūrėjimą jam buvo duoti per stiprūs nuodal. Galdikas, jų įkvėpęs, sužalojo savo plaučius. Jam grėsė džiova. Gydytojai jį pasiuntė į Uralo kalnus gerti baškirų pagamintą kumelių pieną — kumisą. Praleidęs ten vasarą, pasitaisė ir 1916 m. sėkmingai baigė mokyklą, gaudamas dailininko diplomą. 1916-1917 mokslo metais jis išėjo dar papildomą pedagoginį kursą ir lankė Dailės akademijos specialų tapybos kursą.

1919 m. Lietuvos finansų ministerija

GRYŽT VAAKAA I SAVA GIMTĖNĖ

GALDĖKS ADUOMS

išsiuntė A. Galdiką ir A. Zmuidžinavičių į Stokholmą Lietuvos banknotų reikalais. Ten jie pagamino muštinių projektus, bet spausdinti juos nebuvo sutarta. Vėliau Lietuvos piniginis vienetas buvo pavadintas litu, keletą jų projektų darė A. Galdikas (pvz. 1000 litų ir kitus). Nepriklausomai Lietuvai A. Galdikas dirbo ir pašto ženklus. Taip pat iliustravo knygas. 1920 m. pabaigoje Lietuvos meno kūrėjų draugija įsteigė Pašybos (piešimo) kursus. A. Galdikas buvo pakviestas šių kursų dėstytoju antrųjų mokslo metų pusėje. Steigiamajam selmui 1922 m. birželio 27 d. priėmus Meno mokyklos įstatymą, tų metų rudenį Pašybos kursai persiorganizavo į Meno mokyklą. Persiorganizavimo darbuose A. Galdikas itin aktyviai dalyvavo. 1923 m. paskirtas grafikos studijos vedėju, jis šiai studijai vadovavo iki 1940 m. (su vienerių metų pertrauka 1923/24 mokslo metais, kai dėl mokinių streiko rėmimo buvo pašalintas drauge su J. Vienožinskiu ir A. Varnu). Atgavus Lietuvai Vilnių, ten 1940 m. buvo įsteigtas Dailės institutas, o Kaune — Talkomosios ir dekoratyvinės dailės institutas, kuriame A. Galdikas ėjo piešimo profesoriaus pareigas.

1919 m. Finansų ministerijos pasiūstas Švedijon pinigų spausdinimo reikalui, A. Galdikas godžiai lankėsi Stokholmo ir pakeliui Berlyno ir Kopenhagos muziejuose, ypač susižavėdamas van Gogho ir Cezanneo kūryba. Vėliau, jau pradėjęs pedagoginį darbą, buvo mokyklos išsiųstas Vokietijon į Berlyną pasitobulinti, susipažinti su litografijos technika ir supirkti mokyklai meno knygų, grafikos kolekcijų ir grafikos studijai spausdinimo mašinų. Berlyne A. Galdikas įstojo į Paryžiuję ir Miunchene studijavusio latvio V. Kurau privačią tapybos studiją, uoliai lankė muziejus ir galerijas.

(Nukelta 1 5 psl.)

"KALIEDU NAKTĖS LIETOVUO". 1951 m. ALIEJOS.

Be tapybos, A. Galdikas daug laiko paskyrė ir teatrui. Ypač nelengva buvo sukurti originalias dekoracijas bei kostiumus, kuriems teatro istorijoje nebuvo pavyzdžių, būtent lietuviškiems veikalams: "Šarūno" dramai, "Gražinos" operai, "Jūratės ir Kastyčio" baletui. Paryžiaus pasaulinėje dailės ir technikos parodoje 1937 m. už "Šarūno" dekoracijas A. Galdikas gavo aukso medalį, o už "Lietuvos" triptiką jam buvo paskirta Grand Prix.

Sulauktas pripažinimas skatino A. Galdiko kūrybą, ir kai 1944 m. reikėjo palikti Lietuvą, jo nežinomam likimui paliko gausų kūrybinį lobį.

Po karo buvo neigiamai žvelgiama tiek į M. K. Čiurlionio, tiek į A. Galdiko kūrybą. Istorikas J. Jurginis dar 1960 m. išleistoje Lietuvos meno istorijos apybraižoje A. Galdiką vadino "uoliu formalistinio kvautilio šalininku". Bet jau kitaip po penkerių metų į lietuviškojo meno raidą pažvelgė dailininkas A. Savickas knygoje "Pelzažas lietuvių tapyboje" (1965), kurioje įdėtos ir dvielios Lietuvos pasitraukusiųjų dailininkų darbų spalvotos reprodukcijos, būtent A. Galdiko ir V. Vizgirdos. 1969 m. Kaune M. K. Čiurlionio Dailės muziejus buvo surengta A. Galdiko 68 darbų, sukurtų iki 1944 m., paroda. Tame pačiame muziejuje A. Galdiko 80-ųjų gimimo metinių proga 1973 m. vėl buvo surengta paroda, kurioje išstatyti ir egzilio metais sukurti 97 darbai, našlės padovanoti. Iš viso M. K. Čiurlionio Dailės muziejuje Kaune saugoma apie 500 A. Galdiko kūrinių".

A. J. GREIMS SAVA ATSĖMĖNĖMŪS APLE DAILININKA RAŠA:

"Pasaulyje, kuris, ieškodamas išganymo, blaškosi tarp Petro Vaičiūno ir Jono Povilo Sartre'o, būtina reikalingi tokie žmonės kaip Adomas Galdikas. Tai, žinoma, dar nereikia, kad kas nors juos pasitiktų išskėstomis rankomis, ir Paryžiaus pavelksų pirkliai — nors jie vadintųsi ir Durand-Ruel — anaptoi ne rožių lapellais barsto lietuviško klajūno takus. Tai irgi nereikia, kad tokie žmonės būtų lengva pasaulyje, kuris vis labiau linkęs galvoti istorinės būtinybės, tikslingumo ir

pataikavimo masėms kategorijoms: ir reikia viso žemaičių bajoro atkaklumo, kad pajėgtum, kaip Adomas Galdikas, atmesti tokį pasaulį ir spjauti į kvailą realybę. Tačiau visiems, kurie dar tik ar nori tikėti į dvasinių vertybių supremaciją, gerai, kad tokių faktų kaip Galdikas yra.

Paryžius patiko Galdikai. Ir Paryžiu tinka Galdikas: tai miestas, į kurį renkasi visi maniakai, priima jis mielai ir Grožio maniakus. Kai išvydau aš pirmą kartą Paryžiaus dvidešimties laipsnių kampu pakrypusio viešbutėlio kambaryje Adomą Galdiką, besibarantį, besikeikiantį, besikoliojantį, vienu metu kalbantį ir apie Rilke, ir apie Jeseniną, ir apie Radauską, ir apie parodas, kurias reikis tučtuojau pamatyti, ir čia pat gražiai prašantį paleškoti Prokofjevo ar Sostakovičiaus, iš karto pagalvoju: žinom, pažįstam: tai apšėpusi lakštingala, giedanti iki užkūrimo, iki balso netekimo, tai smilksiantį, vien savo degimu susirūpinusį žvakelė

ant dievaltės Dailės altoriaus. Tai kūrėjo — valko tipas, kuriam neegzistuoja jį supanti aplinka, nes jam nėra kitos realybės, kaip tik jisai pats ir jo misija. Ir kai pracūzų kritikas Weldemar George tvirtina, kad Adomas Galdikas pavelkslai — tai ne pavelkslai, o "dvasinės būklės", jis tik kitu būdu išreiškia tą patį menininko kūrybos charakterį, kuris yra: auka, autodestrukcija, trapias ir laikinas žmogaus metamorfozė į permanentines dvasinių vertybių formas.

Gerai, kad Vaičiūno nulėkštintam ir Sartre'o pagiriojančia širdim įžiūrėtame pasaulyje laikas nuo laiko atsiranda nereikalingų žmonių".

Lietova atrond Galdėka Aduoma. Aple anou geriausee pasakuo patys kūrėnee.

Spalė 8-28 dėnuom Vėlnou, Dailės paruodū rūmūs, vejkė dailininka A. Galdėka Lietovaa paduovanuotu darbū paruoda. Pėrmuojl dailininka darbū sjunta iš JAV i Lietova bova išvežta 1972 metaas. Tumet 49 kūrėnius če atgabena dailininka draugaa T. Vallos, V. Vizgirda, V. K. Juonyns ér A. Galdėka žmuona Magdalena.

1985 metaas Lietovuos Dailės mozlejuo 5 A. Galdėka darbus paduovanuojė Prancėškuonu vienuolyna konėgs puoets Andriekos Leuonards, vuo 226 darbus i Lietova atvežė Vasaris Beatričė. Vežont dailininka darbus i Lietova, daug gera padarė ir žornalists tarptautininks Sinkevičios Apuolnars. 1971 metaas A. Galdėka žmuona anuo paprašė nuvežtė i Lietova 60 kūrėniū (eskizu, piešėniū, grapikas lakštu), katrus dailininks bova sokūrės pėrmaasees metaas emigracėjuo. Žornalists padiejė atvežtė ne tik tus darbus, bet pu kėlk laika ir dar mažne tėik pat.

X X X

Sokaktėis pruoga dėdliausės iškėlmės vyka ne tik Vėlnou, A. Galdėka gimtuojte Muosiedė parakvėjuo, bet ér Plungie. Če pradadamuo kortė žemaitiu dailės galerėjuo atėdaryta A. Galdėka kūrybas ekspozicėje.

URNIEŽAS STASĖ ir GAUDIEŠIAUS VLA-DA puortėgrapėjės, puotoreprodukcėjės Spaudaa paruošė ŽELVYTĖ DANGUOLĖ ir VYŠNIAUSKS JUOZOS

OGINSKIŲ RŪMAI PLUNGĖ (ČE KORAS ŽEMAITIŲ DAILĖS GALERIJĖ).